

ROLUL ÎNVĂȚĂRII (INTER)ACTIVE LA ELEVII DE LICEU

Andreea MARCOCI-DIMA, doctorand, UST

Nicolae SILISTRARU, dr. hab., prof. univ., UST

Rezumat. Articolul tratează aspecte legate de învățarea activă și interactivă a elevului, în cadrul instruirii școlare. Învățarea activă este strategia cea mai frecvent utilizată de către profesori în activitățile centrate pe elev, astfel aceasta poate fi definită ca un proces ce permite subiectului învățării un contact direct cu materialul studiat. Învățarea interactivă este un tip de învățare care are la bază implicarea colaborativă profundă - intelectuală, psihomotorie, afectivă și volitivă - a subiectului învățării în interacțiuni sociale active care îi asigură progresul cunoașterii la nivel individual, dar îi furnizează și o gândire care depășește posibilitățile unui singur individ.

Cuvinte cheie: învățare, elev, profesor, instruire, activă, interactivă.

Abstract. The article deals with issues related to the active and interactive learning within the limits of school instruction. Active learning is the strategy most commonly used by teachers in student-centered activities, so it can be defined as a process that allows the subject of learning direct contact with the studied material. Interactive learning is a type of learning that is based on the deep collaborative involvement - intellectual, psychomotor, affective and volitional - of the subject of learning in active social interactions that ensures the progress of knowledge at the individual level, but also provides him with a thinking that goes beyond the possibilities of a single individual.

Keywords: learning, student, teacher, instruction, active, interactive.

Proiectarea și realizarea optimă ale activității instructiv-educative depind de felul cum se desfășoară, dimensionează și articulează componentele materiale, procedurale și organizatorice, care imprimă un anumit sens și o anumită eficiență pragmatică formării tineretului. Concretizarea idealurilor educaționale în comportamente și mentalități nu este posibilă dacă activitatea de predare și de învățare nu dispune de un sistem coerent de căi și mijloace de înfăptuire, de o instrumentalizare procedurală și tehnică a pașilor ce urmează a fi realizați pentru atingerea scopului propus. [1, p. 285]

Procesul de învățământ poate fi definit ca fiind activitatea complexă, intenționată, programată, organizată și conștientă de predare și învățare. Învățarea este latura procesului de învățământ intenționată, programată, organizată și conștientă de asimilare și dobândire a cunoștințelor teoretice și practice de către elev pe baza predării și a studiului independent.

Procesul de învățare presupune implicarea a două forțe [2, p. 33, 34]:

- Forțele care facilitează, provoacă și determină schimbarea - *cadru didactic*.
- Forțele aflate în plin proces de dezvoltare, care suportă schimbarea și care se implică activ în actul de transformare personală - *elevul*.

Astfel procesul de învățare este cunoscut în literatura de specialitate sub două denumiri: învățarea ca proces și învățarea ca produs.

Învățarea ca proces reprezintă o succesiune de operații, de acțiuni, stări și evenimente interne conștient finalizate în procesul de transformare a comportamentelor interne în structuri de cunoștințe mentale. Aceasta solicită un activism susținut din partea celui care

învață, astfel încât sarcina cadrului didactic este aceea de a organiza și dirija învățarea în sensul de a implica, a angaja și a determina participarea activă a elevului. *Învățarea ca produs* apare ca un ansamblu de rezultate noi, produse de activitatea procesuală, și se referă la: cunoștințe, priceperi, noțiuni, modalități de gândire, atitudini și comportamente.

Didactica tradițională se axează pe activitatea profesorului, cu rol de sursă unică de cunoștințe, deținător al adevărului absolut, care transmite, dispune și controlează întreaga activitate didactică. Elevul se supune, urmărește, receptează pasiv și execută. Raportul de dominare din partea profesorului stinge spiritul de inițiativă și cooperare, defavorizând comunicarea autentică, întreține anonimatul și inhibă copilul.

Didactica modernă este focalizată asupra învățării elevului, și nu pe activitatea profesorului, copiii fiind priviți ca subiecți activi ai propriei lor formări: *"Modelul...centrat pe învățarea activă... pune accentul pe achiziția de competențe, pe asimilarea și utilizarea de cunoștințe, cât și pe dorința de a continua să învețe pe toată durata vieții"* [3, p. 8]

În locul unui învățământ verbalist și pasiv, didactica modernă promovează ideea de efort personal, *de a-l pune pe elev în contact direct cu sursa de informare, îndemnându-l la căutări, explorări, cercetări, care să-l conducă la redescoperirea adevărului, pe cât posibil, prin forțe proprii.* Elevul, cu particularitățile, trebuințele și interesele sale, este așezat în centrul activității de învățare, iar profesorul organizează, stimulează și îndrumă experiențele de învățare ale elevilor, încurajându-i să aibă inițiative și curaj de acțiune. Actul instruirii antrenează din cele mai vechi timpuri resurse umane și materiale bogate și variate. Instruirea reprezintă însușirea unui corp de informații într-o manieră care să declanșeze elaborarea unor structuri și procese intelectuale, operaționale, și să contribuie la dezvoltarea potențialului intelectual al individului, astfel instruirea este acțiunea realizată cu intenția de a produce învățarea. [2, p. 31]

Mușata Daciana Bocoș afirmă că *"Pedagogia activă și interactivă responsabilizează elevul, care își asumă învățarea, favorizează construcția sensului noii cunoașteri și a autonomiei"*, astfel acesta este o pedagogie a muncii și a efortului, a schimburilor intelectuale, sociale, verbale și afective, a convingerii și a entuziasmului, în care interacțiunile sociale și procesele cognitive sunt văzute ca modalități complementare pentru realizarea cunoașterii științifice. Pedagogia și instruirea interactivă lucrează cu mecanisme școlare centrate pe activitatea de învățare a elevului, ne referim astfel la o *pedagogie centrată pe elev*, în care acesta devine actor în actul educativ și în realizarea de reguli. Elevul este membru al unei clase în care instruirea interactivă, este reconfigurată și dobândește valoarea unui rețeauă mai vastă, ce implică și alte forme complementare de transmitere a culturii.

Activitățile de învățare desfășurate de elevi pot fi caracterizate drept „active” și se formează în etape progresive, premergătoare atingerii nivelului dorit - de realizare de proiecte de învățare personalizate - în măsura în care sunt întrunite condițiile [4, p. 86]:

- Se asigură un *mediu educațional stimulat, activizant, interactiv, dinamic*;
- Învățarea se bazează pe o *motivație internă/intrinsecă* și pe o motivație cognitivă

superioară, pe dorința de a ști a elevilor;

- Elevul manifestă dorința de a reflecta interior, de a gândi prin sine însuși;
- Elevul caută soluții la probleme cu care se confruntă sau care îl preocupă;
- Elevul se implică în acte voluntare îndreptate în direcția rezolvării unei probleme pe care și-o pune el însuși și în direcția depășirii anumitor obstacole de cunoaștere;
- Elevul are curajul să-și exprime liber ideile, întrebările, ipotezele în cadrul activităților colaborative; elevul utilizează combinații de stiluri de învățare adecvate, eficiente;
- Elevul devine apt să se angajeze în manieră autonomă în activitate, să practice exercițiul autonomiei în termeni specifici vârstei.

Astfel, observăm că noțiunea „*învățare activă*”, ne conduce imediat spre cea de „*elev activ*”, elementele care ne indică această situație sunt următoarele: intervine efectiv în activitatea didactică și îi modifică variabilele, depune eforturi de reflecție personală, de gândire, efectuează acțiuni mentale și practice de căutare, cercetare, redescoperă adevăruri, conștientizând faptul că întotdeauna mesajele externe acționează prin intermediul condițiilor interne; se implică activ în procesul instructiv educativ, ajunge să participe cu plăcere la activitățile didactice; își formează și exersează abilități și strategii metacognitive, reflectând asupra *lui însuși* ca subiect angajat în învățare, *sarcini de învățare* - asupra cerințelor acesteia, *strategiilor de învățare* pe care le consideră oportune în rezolvarea sarcinii de învățare și a modului în care ele pot fi folosite [4, p. 87]:

- este co-participant conștient și activ, în procesul propriei formări și devine co-responsabil de învățarea și formarea sa;
- conștientizează eforturile pe care le presupune învățarea, natura, volumul și complexitatea acestora;
- desfășoară activități de învățare în funcție de obiective clar definite, respectiv își asumă obiectivele operaționale ale activității comunicate de profesor, le interiorizează și își propune obiective intermediare;
- estimează corect timpul necesar pentru efectuarea demersurilor proiectate;
- își dezvoltă gustul de a învăța, manifesta dorința de a căuta activ, de a experimenta, de a cerceta, de a descoperi, de a desfășura activități diverse, de a socializa;
- conștientizează că se pregătește pentru o învățare autonomă și pentru o educație permanentă;
- dobândește progresiv autonomie cognitivă și educativă.

Învățarea interactivă este un tip de învățare care are la bază implicarea colaborativă profundă - intelectuală, psihomotorie, afectivă și volitivă - a subiectului învățării în interacțiuni sociale active care îi asigură progresul cunoașterii la nivel individual, dar îi furnizează și o gândire care depășește posibilitățile unui singur individ.

Atât în învățarea activă cât și în cea interactivă sunt angajate capacități și structuri cognitive, de imaginație care generează resurse creative și motivaționale. Sunt cazuri în care unii elevi apelează mai mult la memorie, la operații de memorare și de înțelegere; alții la

gândire (capacitatea de a pune și de a rezolva probleme). În cazul în care apelează mai mult la gândire, se dezvoltă fie operațiile de gândire convergentă care presupun căutarea și găsirea unui răspuns simplu și corect; fie operațiile de gândire divergentă prin care se ajunge la emiterea unor răspunsuri posibile, la o situație cu final deschis; ori la o gândire evaluatoare ce duce la anumite judecăți în baza unor criterii implicite sau explicite; deci, unii fac apel la aptitudinile creatoare ce ar presupune capacitatea de a elabora idei; iar alții la gândirea critică care are la bază capacitatea de analiză, de interpretare și de explorare [5, p.6].

În concluzie, elevul care învață în mod *activ* și *interactiv* este propriul inițiator și organizator al experiențelor de învățare, managerul propriilor resurse, capabil să își reorganizeze în permanență achizițiile proprii, în manieră sistemică. Învățarea activă presupune ca subiectul învățării și desfășoară activități și înregistrează achiziții semnificative, dar în același timp, este capabil de metacogniție, adică gândește și analizează mecanismele propriilor demersuri de înțelegere și învățare. Astfel, elevii devin capabili să își monitorizeze și autoregleze învățarea; să dezbată critic, să evalueze, să amelioreze; să elaboreze proiecte personalizate de învățare; să își asume responsabilitatea obiectivelor educaționale personale formulate; să se implice autonom în învățare și formare.

Învățământul activ este de timp modern, formativ, întrucât el presupune, în primul rând o activizare a proceselor mentale superioare ale elevilor, care se soluționează în activități vizibile, exterioare, în comportamente și conduite exterioare. Toate acestea sunt planificate de profesor, care anticipează și proiectează modalitatea și direcția de dezvoltare a acțiunilor mentale, a atitudinilor și intereselor elevilor, prefigurându-le dezvoltarea psihică și rafinarea abilităților de gândire.

Instruirea interactivă presupune implicarea activă, interactivă și creativă a elevilor cu întregul lor potențial intelectual, fizic și afectiv-motivațional. Acesta urmărește realizarea de noi structuri cognitive, acționale, afective, motivaționale și voliționale operaționale. Deci, activizarea reprezintă un rezultat al procesului de învățământ, un mijloc și o premisă a unei instruirii și formări eficiente. A activa elevii în procesul de învățare, înseamnă a-i determina și ajuta, prin diverse strategii și modalități didactice, să devină autori conștienți și responsabili ai propriei cunoașteri, învățări și formări și să își câștige treptat, independența și chiar autonomia de cunoaștere și educativă.

Bibliografie

1. Cucoș C. Pedagogie. Ediția a II a revăzută și adăugită, Iași: Polirom, 2002.
2. Iucu R. B. Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative. Iași: Polirom, 2001.
3. Roland Christensen D. A. Former à une pensée autonome: la méthode de l'enseignement par la discussion. Paris: De Boeck université, Bruxelles, 1994.
4. Bocoș M.D. Instruirea interactivă. Iași: Polirom, 2013.
5. Jitaru O. Metode interactive pentru stimularea învățării eficiente. Suport de curs, 2018.